

Філатов Борис Альбертович
Дніпровська міська рада (м. Дніпро, Україна)
<https://orcid.org/0000-0001-5845-8733>
e-mail: bfilatov@i.ua

ПАТРІОТИЗМ ЯК ЧИННИК ВСТАНОВЛЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ ДЕННОГО: ІНСТИТУЦІЙНІ ТА ІДЕЙНІ ОСНОВИ

Резюме

У статті зроблена спроба окреслити проблематику патріотизму як чинника трансформації інституційної структури політики. Проаналізовано особливий статус патріотизму як міждисциплінарної наукової проблеми внаслідок подій Революції Гідності та збройної боротьби на сході України. Здійснено аналіз Ідентифікація й диференціація проблем макрополітичного порядку денного на принципах патріотизму. Наголошується, що розгляд патріотизму в політичній площині детермінується спробами пояснення таких явищ, як глобальний «етнічний ренесанс», раптова мобілізація громадян під час масових акцій протесту, поширення маніпуляції у межах політичних комунікацій. Ретроспективний аналіз показав, що патріотизм потрібно розглядати не лише як ідейно-доктринальну систему або систему політичної аргументації, але й як явище, яке реалізує зміну траєкторії та режиму функціонування конкретних політичних інститутів й системи в цілому. Обґрунтовано, що сучасна Україна перебуває в процесах трансформації, саме видозміна діяльності політичних інституцій, яка фіксується у нормативно-правовому вимірі. Доведено, що патріотичний ракурс громадського представництва в зарубіжних державах на сучасному етапі, з одного боку, не заперечує громадянських прав і свобод, з іншого боку, надає правозахисній діяльності виразного характеру захисту українських

інтересів. Осмислення захисту незалежності України спричинило вплив на формування політичних сил, диференціацію політичної громадськості на основі питання ставлення щодо майбутнього України як до окремої держави. Результативність демократичних перетворень в Україні вимірюється міжнародними рейтинговими агентствами, які засвідчують зміни у розбудові демократичних політичних відносин, їх інституційному забезпеченні, зокрема у нормотворенні, яке визначає параметри політичної участі. Одним із головних завдань формування ядра патріотично налаштованого електорату є забезпечення трансляції політичних цінностей від одного покоління до іншого. В українському суспільстві патріотизм як чинник електорального вибору має свої особливості, пов'язані з вимогами захисту конкретних прагматичних інтересів соціальних груп та окремих громадян.

Ключові слова: патріотизм, політичний порядок денний, політичні рішення, політичні інститути, інституційна спроможність.

Вступ

В умовах процесів в умовах процесів демократизації та становлення громадянського суспільства, згідно з видатним українським вченим В. Цвихом, великого значення набувають принципи інтеграції різнорідних суспільних груп [1], які мають особливі вимоги до політичної системи. В сучасному світі проблематика патріотизму поступово виходить за межі ідеологічної та культурної предметних сфер та набуває статусу чинника трансформації інституційної структури політики. Патріотизм як «драйвер» активної політичної участі, прийняття прогресивних політичних рішень, цілеспрямованого перетворення держави і суспільства, потребує більш вираженого та розширювального тлумачення.

В сучасній Україні патріотизм набуває особливого статусу міждисциплінарної наукової проблеми внаслідок подій Революції Гідності та збройної боротьби на сході України. У цьому контексті поняття патріотизму стає орієнтиром активних та індивідуальних політичних дій, які, попри прагматичну природу, мають на меті досягнення стратегічних політичних цілей.

Можливість встановлення механізмів патріотичного політичного порядку денного відкриває перед політичною наукою умови політичні трансформації, які ще не були визначені як дієві і необхідні. Ідентифікація й диференціація проблем макрополітичного порядку денного на принципах патріотизму слугує основою для таких політичних інновацій, як комплексний стратегічний консенсус, дотримання «червоних ліній», пошук нестандартних альтернатив та акумуляції тих ресурсів консолідації політичної системи, які не були задіяні.

У сучасних наукових доробках поглиблюється рефлексія щодо політичного значення патріотизму. Зокрема, українські дослідники Р. Гула [2], О. Майструк [3], І. Чернова [4] надають увагу проблемі патріотизму

в сучасному науковому дискурсі педагогічних наук. Зарубіжні науковці Б. Тьорнер [5], А. Тодд [6], Д. Шауб [7] вивчають значення поняття та явища патріотизму для сучасної політичної теорії. Однак існує потреба виявлення політичних конотацій патріотизму, пов'язаних з процесами формування політичного порядку денного в сучасній демократії.

Метою статті є з'ясування значення патріотизму для формування порядку денного розвитку сучасної політичної системи.

Методологічну основу статті складають фахові та загальнонаукові методи аналізу й теоретичні засади, зокрема: ретроспективний метод — для вивчення особливостей патріотизму як явища політико-інституційних взаємодій; системний метод — для виявлення загальних та особливих ознак, закономірностей виникнення, функціонування та трансформації політичного змісту патріотизму; компаративний метод — для виявлення особливостей формування політичного порядку денного України і країн Європейського Союзу.

Результати дослідження

Тлумачення патріотизму як політичного чинника у сучасному світі поступово переорієнтується з культурно-психологічної й ідеологічно-ціннісної площини на інституційні процеси та політичні перетворення. Мотивам розгляду патріотизму у політичній площині є спроби пояснення таких явищ, як «етнічний ренесанс», раптова мобілізація громадян під час масових акцій протесту, поширення маніпуляції у межах політичних комунікацій. Біхевіористський підхід до вивчення політичного виміру патріотизму довів свою обмеженість через неможливість поширення закономірності виразу політичної ідентичності, властивої індивідуальному рівню, на масовому рівні та на рівні значних соціальних груп. Ретроспективний аналіз показав (див. [2]), що патріотизм потрібно розглядати не лише як ідейно-доктринальну систему або систему політичної аргументації, але й як явище, яке реалізує зміну траєкторії та режиму функціонування конкретних політичних інститутів й системи в цілому. У цьому контексті найбільш придатними підходами є інституційний підхід та структурно-функціональний метод.

Оскільки сучасна Україна перебуває в процесах соціально-політичної трансформації, саме видозміна діяльності політичних інституцій, яка фіксується у нормативно-правовому вимірі, повинна дати відповідь щодо наявності нових причинно-наслідкових зв'язків взаємодії політичної системи та соціального середовища. Структура політичної системи сучасної України трансформується не лише в результаті цілеспрямованих реформаторських дій влади і громадянського суспільства, але й на основі впливу тих чинників, які традиційно перебували за межами фокусу дослідників. У цьому контексті актуальним стало використання синергетичної методології, яка

поєднує раніше непоєднані площини та способи досягнення політичної дійсності.

Патріотизм в політичному контексті зарубіжних країн вивчався передусім як додаткова частина встановлення змісту політичної діяльності. Цей зміст розкривався як частина політичної культури та політичної психології. Однак, на сучасному етапі виникає потреба розширення предметної сфери політичного впливу патріотизму на процеси громадянського залучення, трансформації інститутів, зміни режимів, функціонування конкретних політичних систем, навіть інноваційних політичних практик (див. Н. Хома [8]).

Представництво громадських інтересів в Україні пройшло шлях від масштабного дисидентського руху до потужних громадських мереж протесту та відстоювання вимог окремих громадян та провідних груп. Патріотичний ракурс громадського представництва в зарубіжних державах на сучасному етапі, з одного боку, не заперечує громадянських прав і свобод, з іншого боку, надає правозахисній діяльності виразного характеру захисту українських інтересів. У широкому розумінні патріотизм став основою появи політичного плюралізму в Україні як альтернатива комуністичній ідеології. Патріотизм на сучасному етапі, як свідчить аналіз розвитку сталих демократій, становить платформу виразу власної політичної ідентичності у демократичному суспільстві.

Можливість подолання наслідків авторитарного управління була закладена у самій вимозі утвердження української незалежної держави. З перших кроків її існування вона позиціонувалася як демократична та відкрита для відстоювання всіх точок зору. Захист незалежності України спричинило вплив на формування політичних сил, диференціацію політичної громадськості на основі питання ставлення щодо майбутнього України як до окремої держави. Патріотизм як україноцентризм висуває до порядку денного вимоги для переоцінки змісту політики окремих політичних інститутів. Особливо це проявилось на прикладі окремих територіальних громад, які раніше яскраво обґрунтували свої патріотичні уподобання.

Результативність демократичних перетворень в Україні, як добре відомо, вимірюється міжнародними рейтинговими агентствами, які засвідчують зміни у розбудові демократичних політичних відносин, їх інституційному забезпеченні, зокрема у нормотворенні, яке визначає параметри політичної участі.

У контексті досвіду зарубіжних країн зростає значення патріотизму для «переформатування» політичної поведінки громадян на основі політичних альтернатив та можливості відстоювання прагматичних інтересів. Починаючи з періоду проголошення Незалежності, цінності патріотизму надавали можливість громадянам, їх групам та територіальним спільнотам надавати електоральну перевагу політичним силам і діячам, які

спрямовували свої зусилля на укріплення української державності, забезпечення європейського геополітичного вибору, формування ситуації вільного самовизначення окремих індивідів та цілих спільнот.

У період Помаранчевої революції результатами впливу патріотизму на макрополітичний порядок денний стало дотримання демократичних норм та збереження результатів волевиявлення громадян. У період Революції Гідності та під час війни на сході України патріотизм став основою консолідації українського народу навколо ідеї національної єдності та захисту суверенітету і територіальної цілісності. Таким чином, патріотизм став основою політичних ініціатив, які забезпечили інституалізацію конкретних практик демократичної політичної діяльності та їх закріплення в українському соціумі.

Електоральний вибір українського населення протягом років незалежності засвідчив політичну структурування суспільства на основі патріотичних цінностей. При цьому в Україні чинник патріотизму забезпечив формування електоральних масивів, які відзначаються значною консолідованістю та послідовністю преференцій [9]. При цьому в зарубіжних державах наявність ядра патріотично налаштованого електорату забезпечує можливість трансляції політичних цінностей від одного покоління до іншого.

Патріотичний електоральний вибір європейських країн, який втілювався у підтримці національно-демократичних, консервативних, праволіберальних політичних сил створив порядок денний якісної консолідації провідних політичних груп. Результати виборчих кампаній після Помаранчевої революції та Революції Гідності засвідчили, що українське населення здатне надати підтримку державницьким політичним силам та підтримати європейський напрям розвитку.

Патріотична ідентичність та її електоральні результати у Центрально-Східноєвропейських поліетнічних державах свідчать про процеси національної консолідації на новій ціннісній основі. Водночас патріотизм як чинник електорального вибору в Україні має свої особливості, пов'язані з вимогами захисту конкретних прагматичних інтересів соціальних груп та окремих громадян. Електоральні результати постреволюційного періоду 2005, 2007 та 2014 років значно відрізнялися від настроїв громадян у період між черговими виборами та в умовах економічної кризи [9].

Соціально-демографічні параметри патріотичної політичної діяльності в Україні та за її межами набули вагомого значення у період масштабних політичних криз. У протистояннях періоду проголошення Незалежності, Помаранчевої революції та Революції Гідності патріотична ідентичність стала чинником продукування тих політичних цінностей, які були пріоритетними для українського суспільства та блокування деструктивної поведінки, подолання тенденцій опортунізму, демагогічного

популізму тощо (див.: Ю. Шайгородський [8]). В умовах зростання інтенсивності політичних спекуляцій та маніпулятивного впливу патріотизм стає основою для самообмеження соціальних та етнічних груп з метою збереження України як спільного простору добробуту, стратегічного порозуміння щодо майбутнього.

Водночас буденний рівень етнічного патріотизму як в Україні, так і за кордоном, не повною мірою представляє основу для розбудови громадянської нації та подолання міжетнічних протиріч. Приклад боротьби кримських татар після анексії Криму засвідчив, що відстоювання демократичних цінностей та національної незалежності можливе в умовах окупації. Тому перед Україною стоїть завдання консолідації вимог провідних етнічних груп на основі українського патріотизму, який може забезпечити взаємоповагу, спільні погляди на реалізацію значущих цілей представниками різних соціокультурних традицій. Отже, патріотизм в Україні та Європі в умовах поліетнічності — це не лише чинник самоідентифікації, а й основа конституювання міжетнічного миру та злагоди.

Специфіка функціонування політичних систем сучасного світу полягає у дедалі більшій детермінації соціальних процесів політичними подіями. Разом з тим, функціонування політичних інститутів також дедалі більше залежить від соціальних чинників. Соціальне середовище політики значно урізноманітнюється. Це відбувається за рахунок збільшення кількості соціальних суб'єктів та каналів просування соціальних вимог на політичний рівень (див. В. Цвих та В. Андрушко [1]). У загальносвітовій практиці патріотизм виступає чинником консолідації соціальних вимог та реалізації соціального впливу на політичні рішення. У сучасній Україні патріотизм став механізмом спрямуванням на політичний рівень вимог щодо представництва окремих територіальних громад, вирівнювання соціального розвитку регіонів тощо. Патріотизм також став чинником констатація необхідності оптимізації соціальних стандартів. Також патріотизм у сучасній Україні надав політичного звучання таким соціальним вимогам, як захист малозабезпечених, підвищення життєвих стандартів працівників тощо. Безперечно патріотизм сприяв мобілізації соціальних вимог щодо громадської безпеки та прозорості публічної влади. У багатьох країнах світу патріотизм виступає постійно підживлюючим компонентом жорсткого ставлення громадськості до проблеми корупції та тіньового відстоювання інтересів.

Як чинник зміни політичної влади патріотизм проявився у контексті модернізації системи політичного урядування в Україні. Траєкторія зміни владних практик в Україні у ретроспективі масштабних перетворень передбачала появу патріотичного компоненту у політичному спектрі України починаючи з 1989 року. Протягом періоду Незалежності це втілювалося у зміні порядку денного, пріоритетності розгляду політичних

питань, трансформації вектору зовнішньополітичних інтересів владних посадовців (зокрема, президентів). Головним аспектом перетворень стала конституювання напряму зусиль політичних акторів відповідно до потреб українського суспільства. Патріотичні переконання в порядку денному політичної влади України стали основою для «цілепокладання» державної політики, які були включені як принципи до загальної стратегії демократичних перетворень.

Через процес розбудови громадянського представництва під час Помаранчевої революції та Революції Гідності система політичної влади в Україні набула більш вираженого патріотичного характеру. Це проявилось у зміні геополітичної орієнтації посадовців, більшій увазі до суспільно значущих питань. Вплив патріотизму на функціонування системи політичної влади був спричинений не лише дотриманням патріотичних переконань з боку персонального складу політичних посадовців. На основі аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду патріотичні засади владно-політичної діяльності були внесені до механізмів нормативного обґрунтування та аналізу політичних альтернатив. Досвід періоду незалежності сучасної України засвідчив, що патріотична альтернатива прийняття державно-владних рішень стала основою трансформації взаємодії між владою та громадянським суспільством.

Значення патріотизму для порядку денного трансформації політичної системи України стає передумовою розуміння багатьох процесів розбудови української державності у мінливих умовах зовнішньої загрози та вироблення адекватних стратегій відповіді існуючим викликам. У першу чергу, ідеться про формування політичних цілей за межами ідеологічних доктрин. Сучасний патріотизм в Україні сприяє політичному об'єднанню громадян на позаідеологічній основі. Як показав приклад Євромайдану, громадяни були об'єднані спільною метою захисту національної державності, незважаючи на значні світоглядні розбіжності. Одним з провідних аспектів утвердження особливої ролі патріотизму у контексті формування патріотичного порядку денного в Україні є просування до національної політичної еліти відповідальних особистостей, ангажованих ідеєю національного розвитку та успіху української держави. Означені зміни нерідко вимагали надзвичайних кадрових рішень у контексті політичних перетворень.

У контексті буремних перетворень у сучасній Україні, починаючи з 2014 року, патріотизм сприяв внесенню до порядку денного політичних інститутів завдань, які є нагальними для всього суспільства. Це завдання, що стосувалися укріплення національної оборони, захисту незалежності, патріотичної зовнішньополітичної позиції. Вони формувалися на основі перегляду старих доктринальних положень та політичних вимог щодо реалізації нагальних завдань.

Утвердження політичного вектору розвитку України у напрямку європейської інтеграції спричинило вплив патріотизму на реалізацію європейських цінностей у проекті політичних трансформацій. Ідеться про європейські зразки у реалізації інституційних реформ та пришвидшення проходження євроінтеграційних рішень. Також поширення патріотичних переконань в еліті й суспільстві сприяло широкій артикуляції європейського порядку денного у діяльності патріотичних політичних сил та громадських рухів. Для українського патріотизму були властиві цілеспрямований вплив на політичні події за напрямом євроінтеграції у контексті електоральної політики. Це стосувалося передусім висунання проєвропейських політичних програм та закликів щодо політичного об'єднання, яке відповідає національним інтересам патріотизму в сучасні політичні трансформації в Україні. Вплив патріотизму став відчутним у просуванні європейських реформ та поширенні в суспільстві європейських практик політичної поведінки та політичної діяльності.

У межах розбудови української політичної нації патріотизм справив вплив на формування проукраїнської політичної позиції громадян та окремих політичних інституцій. Також підвищення ролі патріотизму втілювалося у процесах посилення самоідентифікації громадян як членів української спільноти.

Підвищення рівня інституалізації патріотизму в Україні сприяло зростанню розуміння політичного змісту патріотизму в процесах політичної комунікації. Також поширення патріотизму сприяло міжетнічній згоді на основі підтримки незалежності України.

Велике значення патріотизму для трансформації в сучасній Україні мало для формування консолідованого образу України як держави на міжнародній арені. Поширення патріотичних переконань сприяло внутрішній інтеграції України. Важливу роль патріотизм відіграє у виявленні та активізації потенціалу України в порівнянні з іншими країнами. Ідеться про реалізацію соціально-економічного, культурного та гуманітарного потенціалів на новому рівні міжнародного порядку денного на основі відкритості та взаємовигідного обміну.

Висновки

Таким чином, патріотизм як чинник динамічних політико-інституційних взаємодій розглядається у міждисциплінарній перспективі. Спроможність інститутів та окремих політичних акторів співпрацювати задля досягнення політичної мети в умовах конкуренції вимірюється здатністю до згоди та пошуку спільних точок зору на проблеми, які постають перед суспільством.

Патріотично налаштовані еліти, інститути публічного урядування та місцеві громади здатні виявити ключові проблеми, від яких залежить

сталий розвиток держави. Патріотизм виступає основою для позитивного й прогресивного політичного мислення, яке навіть у кризових умовах стає символом пошуку оптимальних альтернатив. Патріотизм не дозволяє політичним гравцям переходити червоні лінії навіть в умовах жорсткого зовнішньополітичного тиску. Він сприяє напрацюванню варіантів, які дозволяють покращити становище та вивести його на новий рівень. Інституційним втіленням патріотизму як чинника формування політичного порядку денного є широкі коаліції патріотичних політичних сил, співпраця фракцій парламентів та місцевих громад, неурядових організацій та мережних спільнот. Ця співпраця здійснюється на основі утримання від певних деструктивних політичних дій та стимулювання позитивних політичних перетворень. Як результат, відбувається реалізація програмних положень політичних сил та просування патріотичних вимог до центрів ухвалення рішень. При цьому основою для конструктивних політичних дій стають не лише традиційні доктринальні міркування «про любов до Батьківщини», а прагматичні потреби учасників політичних обговорень. Перспективою подальшого розвитку проблеми, порушеної в даній статті, є виявлення типових ситуацій ухвалення патріотичного політичного рішення в умовах політичної кризи.

Список посилань:

1. Цвих В. Ф., Андрушко В. І. Адвокація та лобізм в системі взаємодії з органами державної влади. Гілея: науковий вісник. 2019. Вип. 142 (3). С. 11–16.
2. Гула Р. В. Національна ідея як основа патріотизму української нації та її аналіз і критика на сторінках видання «Киевлянин» у 1900–1914 рр. Архіви України. 2013. № 1. С. 98–106.
3. Майструк О. М. Проблема виховання почуття патріотизму у творчій спадщині Василя Каразіна. Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія: Педагогічні науки. 2012. Вип. 20. С. 84–87.
4. Чернова І. В. Проблема патріотизму в сучасному науковому дискурсі. Військово-науковий вісник. 2011. Вип. 15. С. 228–238.
5. Turner B.S. Cosmopolitan Virtue, Globalization and Patriotism. Theory, Culture & Society. 2002. Vol. 19, iss. 1–2. P. 45–63.
6. Todd A.M. Communicating environmental patriotism: a rhetorical history of the american environmental movement. N.Y: Routledge, 2013. 174 p.
7. Schaub D. Patriotic political science. URL: https://www.nationalaffairs.com/public_interest/detail/patriotic-political-science
8. Хома Н. Патріотичний боді-арт: політична мода чи мода на патріотизм? Studia politologica Ucraino-Polona. 2015. Вип. 5. С. 259–264.

9. Як змінювалися електоральні симпатії українців у 2016-му. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2017/02/01/infografika/polityka/yak-zminyuvalysya-elektoralni-sympatiyi-ukrayincziv-u-2016-mu>.

10. Шайгородський Ю.Ж. Аксиологічний вимір української моделі модернізації. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2012. № 4 (60). С. 14–22.

References:

1. Tsvykh, V.F. & Andrushko, V.I. (2019). Advokatsiia ta lobizm v systemi vzaiemodii z orhanamy derzhavnoi vlady. Hileia: naukovyi visnyk. Vyp. 142 (3). S. 11–16 (in Ukrainian).

2. Hula, R.V. (2013). Natsionalna ideia yak osnova patriotyizmu ukrainskoi natsii ta yii analiz i krytyka na storinkakh vydannia «Kyevlianyu» u 1900–1914 rr. Arkhivy Ukrainy. № 1. S. 98–106 (in Ukrainian).

3. Maistruk, O.M. (2012). Problema vykhovannia pochuttia patriotyizmu u tvorchii spadshchyni Vasyliia Karazina. Visnyk Hlukhivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Oleksandra Dovzhenka. Serii: Pedahohichni nauky. Vyp. 20. S. 84–87 (in Ukrainian).

4. Chernova, I.V. (2011). Problema patriotyizmu v suchasnomu naukovomu diskursi. Viiskovo-naukovyi visnyk. Vyp. 15. S. 228–238 (in Ukrainian).

5. Turner, B.S. (2002). Cosmopolitan Virtue, Globalization and Patriotism. Theory, Culture & Society. Vol. 19, iss. 1–2. P. 45–63.

6. Todd, A.M. (2013). Communicating environmental patriotism: a rhetorical history of the american environmental movement. N.Y: Routledge, 174 r.

7. Schaub, D. Patriotic political science. URL: https://www.nationalaffairs.com/public_interest/detail/patriotic-political-science

8. Khoma, N. (2015). Patriotychnyi bodi-art: politychna moda chy moda na patriotyzm? Studia politologica Ucraino-Polona. Vyp. 5. S. 259–264 (in Ukrainian).

9. Yak zminiuvalsia elektoralni sympatii ukrainsiv u 2016-mu. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2017/02/01/infografika/polityka/yak-zminyuvalysya-elektoralni-sympatiyi-ukrayincziv-u-2016-mu> (in Ukrainian).

10. Shaihorodskiy, Yu. Zh. (2012). Aksiolohichni vymir ukrainskoi modeli modernizatsii. Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy. № 4 (60). S. 14–22 (in Ukrainian).

Borys Filatov

Dnipro City Council (Dnipro, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-5845-8733>

e-mail: bfilatov@i.ua

PATRIOTISM AS A FACTOR IN POLITICAL AGENDA SETTING: INSTITUTIONAL AND IDEOLOGICAL GROUNDS

Abstract

The article attempts to outline the issue of patriotism as a factor in the transformation of the institutional structure of politics. The special status of patriotism as an interdisciplinary scientific problem as a result of the events of the Revolution of Dignity and the armed struggle in eastern Ukraine is analyzed. The analysis Identification and differentiation of problems of the macropolitical agenda on the principles of patriotism is carried out. It is emphasized that the consideration of patriotism in the political sphere is determined by attempts to explain such phenomena as the global «ethnic renaissance», the sudden mobilization of citizens during mass protests, the spread of manipulation within political communications. A retrospective analysis showed that patriotism should be considered not only as an ideological and doctrinal system or system of political argumentation, but also as a phenomenon that realizes the change of trajectory and mode of functioning of specific political institutions and the system as a whole. It is substantiated that modern Ukraine is in the process of transformation, namely a change in the activities of political institutions, which is fixed in the legal dimension. It is proved that the patriotic perspective of public representation in foreign countries at the present stage, on the one hand, does not deny civil rights and freedoms, on the other hand, gives human rights activities a clear character of protection of Ukrainian interests. Understanding the protection of Ukraine's independence has influenced the formation of political forces, the differentiation of the political community on the basis of the attitude to the future of Ukraine as a separate state. The effectiveness of democratic transformations in Ukraine is measured by international rating agencies, which show changes in the development of democratic political relations, their institutional support,

in particular in the rule-making, which determines the parameters of political participation. One of the main tasks of forming the core of the patriotic electorate is to ensure the transmission of political values from one generation to another. In Ukrainian society, patriotism as a factor of electoral choice has its own characteristics associated with the requirements of protecting the specific pragmatic interests of social groups and individuals.

Key words: patriotism, political agenda, political decisions, political institutions, institutional capacity.

Стаття надійшла до редакції 23.09.21

© Філатов Б. А., 2021